



Ustoz merosidan innovatsion ta'limgacha

# ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

EYIB.UZ jurnali hamkorligida

San'atshunoslik va chizmachilik fanini  
o'qitish metodikasida muammo hamda yechimlar

## KASBGA YO'NALTIRISHDA CHIZMACHILIK FANINING O'RNI

Yusupova Dilshoda Yigitali qizi  
Qo'qon davlat universiteti 3-kurs talabasi  
Ergashev Madaminjon Yuldashevich  
Qo'qonDU San'atshunoslik kafedrasida o'qituvchisi

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada kasbga yo'naltirish jarayonida chizmachilik fanining tutgan o'rni va ahamiyati yoritilgan. Chizmachilik fanining o'quvchilarda texnik tafakkur, fazoviy tasavvur, grafik savodxonlik hamda muhandislik faoliyatiga oid dastlabki kompetensiyalarni shakllantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, fan orqali o'quvchilarning kasbiy qiziqishlarini aniqlash, ularni muhandislik, arxitektura, qurilish, dizayn va texnologik yo'nalishlarga yo'naltirish mexanizmlari ochib berilgan. Zamonaviy ta'lim jarayonida chizmachilik fanini kasbga yo'naltirish bilan integratsiyalashning pedagogik asoslari hamda amaliy ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari chizmachilik fanini o'qitish jarayonida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish va yoshlarni ongli ravishda kasb tanlashga tayyorlashga xizmat qiladi.

**Kalit so'zlar:** chizmachilik, kasbga yo'naltirish, grafik savodxonlik, texnik tafakkur, fazoviy tasavvur, muhandislik grafikasi, kasbiy kompetensiya, arxitektura, dizayn, texnologik ta'lim.

Ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri o'quvchilarni kelajak kasbini ongli ravishda tanlashga tayyorlashdan iborat. Zamonaviy mehnat bozori yuqori malakali, ijodkor va texnologik bilimlarga ega mutaxassislarini talab qilmoqda. Shu sababli umumiy o'rta va professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarni kasbga yo'naltirish ishlari izchil tashkil etilishi zarur. Ushbu jarayonda chizmachilik fani alohida o'rin egallaydi. Chizmachilik nafaqat grafik tasvirlarni yaratish va o'qishni o'rgatuvchi fan, balki o'quvchilarning texnik dunyoqarashini shakllantiruvchi, kasbiy qiziqishlarini rivojlantiruvchi va muhandislik faoliyatiga tayyorlovchi muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

Chizmachilik fanining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda grafik savodxonlikni shakllantirishdir. Grafik savodxonlik zamonaviy texnika, ishlab chiqarish, qurilish va dizayn sohalarida faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan tayanch kompetensiyalardan biridir. Chizmachilik darslari davomida o'quvchilar turli geometrik shakllar, proyeksiyalar, kesimlar, qirqimlar va texnik chizmalarni bajarishni o'rganadilar. Ushbu bilim va ko'nikmalar keyinchalik muhandislik, arxitektura, qurilish, mashinasozlik va boshqa texnik yo'nalishlardagi kasblarni egallash uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi. Kasbga yo'naltirish jarayonida chizmachilik fanining yana bir muhim jihati o'quvchilarning fazoviy tasavvurini rivojlantirishdan iborat. Fazoviy tasavvur murakkab texnik obyektlarni anglash, ularning tuzilishini tahlil qilish va turli ko'rinishlarda tasvirlay olish qobiliyatini ifodalaydi. Chizmachilik

mas'ulotlari davomida o'quvchilar tekislikdagi tasvirlar orqali uch o'lchamli jismlarni tasavvur qilishga o'rganadilar. Bu esa ularda muhandislik tafakkurining shakllanishiga yordam beradi. Ayniqsa, texnika va texnologiya bilan bog'liq kasblarni tanlashda fazoviy fikrlash qobiliyati muhim omillardan biri hisoblanadi. Chizmachilik fanini o'rganish jarayonida o'quvchilarda aniqlik, mas'uliyat, intizom va mantiqiy fikrlash kabi kasbiy jihatdan muhim sifatlar ham rivojlanadi. Texnik chizmalarni bajarishda standartlarga qat'iy rioya qilish, o'lchamlarni aniq qo'yish va grafik hujjatlarni belgilangan talablar asosida rasmiylashtirish talab etiladi. Bu esa o'quvchilarda mehnat madaniyati va kasbiy mas'uliyat hissining shakllanishiga xizmat qiladi. Mazkur sifatlar har qanday kasbiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim hisoblanadi. Bugungi kunda fan va texnika taraqqiyoti natijasida muhandislik, arxitektura, sanoat dizayni, qurilish, kompyuter grafikasi va boshqa ko'plab yo'nalishlarga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Chizmachilik fani mazkur kasblar bilan bevosita bog'liq bo'lib, o'quvchilarga ushbu sohalarining mazmuni haqida dastlabki tasavvurlarni beradi. Darslarda turli texnik obyektlar, binolar, mexanizmlar va konstruksiyalar chizmalarini bajarish orqali o'quvchilar kelajakdagi kasbiy faoliyat elementlari bilan tanishadilar. Natijada ularda muayyan kasblarga nisbatan qiziqish va motivatsiya shakllanadi.

Kasbga yo'naltirishda chizmachilik fanining samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Xususan, kompyuter grafikasi va CAD dasturlaridan foydalanish o'quvchilarga real ishlab chiqarish jarayonlarida qo'llaniladigan texnologiyalar bilan tanishish imkonini beradi. AutoCAD, Kompas, SolidWorks kabi dasturlar yordamida yaratilgan modellar va chizmalar o'quvchilarning kasbiy tayyorgarligini kuchaytiradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish va zamonaviy kasblar haqidagi bilimlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Chizmachilik fanini kasbga yo'naltirish bilan integratsiyalashda loyiha faoliyatidan foydalanish ham katta samara beradi. Turli amaliy loyihalarni bajarish jarayonida o'quvchilar real hayotiy vazifalarni hal etishga harakat qiladilar. Masalan, oddiy qurilish obyektlari, mebel buyumlari yoki texnik qurilmalar loyihalarini ishlab chiqish orqali ular muhandis, konstruktor, dizayner yoki arxitektor faoliyatining asosiy jihatlarini anglay boshlaydilar. Bunday faoliyat o'quvchilarning kasbiy qiziqishlarini aniqlash va rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi. Chizmachilik fanining kasbga yo'naltirishdagi ahamiyati uning boshqa fanlar bilan integratsiyalashgan holda o'qitilishida ham namoyon bo'ladi. Matematika, fizika, informatika va texnologiya fanlari bilan o'zaro bog'liq holda tashkil etilgan darslar o'quvchilarda turli kasblar uchun zarur bo'lgan kompleks bilim va ko'nikmalarni shakllantiradi. Bunday yondashuv o'quvchilarga o'z qobiliyatlari va qiziqishlarini chuqurroq anglash imkonini beradi hamda kasb tanlashda ongli qaror qabul qilishga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan chizmachilik darslari o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy faoliyatga tayyorligini ham rivojlantiradi. Grafik topshiriqlar, ijodiy ishlar va loyiha faoliyati orqali o'quvchilar muammolarni hal qilish, axborot bilan ishlash, kommunikativ va kasbiy kompetensiyalarni egallaydilar. Bu esa ularning mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis bo'lib shakllanishiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, chizmachilik fani o'quvchilarni kasbga yo'naltirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu fan orqali grafik savodxonlik, texnik tafakkur, fazoviy tasavvur va kasbiy kompetensiyalar shakllanadi. Chizmachilik darslari o'quvchilarning muhandislik, arxitektura, qurilish, dizayn va texnologik sohalarga bo'lgan qiziqishini rivojlantirib, ularni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlaydi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan samarali foydalanish esa ushbu jarayonning samaradorligini yanada oshirish imkonini beradi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar**

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2017.
2. Azizxo'jayeva N.N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Ro'ziyev E.I. *Muhandislik grafikasi asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. Xudoyberdiyev A., Yuldashev S. *Chizmachilikni o'qitish metodikasi*. – Toshkent: Tafakkur, 2021.
5. Ishmuhamedov R. *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Iste'dod, 2018.
6. Sharipov Sh.S. *Kasbiy pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
7. Qodirov A. *Grafik ta'lim metodikasi*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
8. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. *Chizmachilik fanidan namunaviy o'quv dasturi*. – Toshkent, 2023.
9. Davlat ta'lim standarti. *Umumiy o'rta ta'limning milliy o'quv dasturi*. – Toshkent, 2022.
10. Sayidahmedov N. *Ta'lim samaradorligini oshirishning pedagogik asoslari*. – Toshkent: Moliya, 2018.